

С.30–35.

20.Фурдичко О.І. Ефективність ресурсно-виробничого потенціалу лісогосподарського комплексу (теорія, методологія, практика) / О.І. Фурдичко.– Львів: Світ, 1995. – 228 с.

21.Статистичний щорічник Сумської області за 2009 рік. Головне управління статистики у Сумській області. – Суми, 2010. – 667 с.

22.Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Сумської області за 2009 рік. – Суми, 2010. – 129 с.

В статье исследуются методические и практические основы реализации постепенного внедрения системы экологического менеджмента лесохозяйственными предприятиями на примере Сумской, Львовской и Волынской областей.

Methodical and practical foundations of implementation and realization of environmental management system by forest enterprises in Sumy, Lvivskiy and Volynskiy regions.

Дата надходження до редакції: 26.09.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Мішенін Є. В.

УДК 330.34

БІОСОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В. В. Байдала, к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів та природокористування України

В. М. Бутенко, к.е.н., доцент, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

У статті розглядаються актуальні проблеми формування біосоціальної економіки в системі пріоритетів сталого розвитку. Проаналізовано сутність сталого розвитку економіки. Визначено роль біоекономіки в сталому розвитку, окреслено заходи, що сприяють переходу до біосоціальної економіки, серед яких створення агробіокластерів.

Ключові слова: біоекономіка, біосоціальна економіка, сталий розвиток, агробіокластер, екологічна безпека.

Постановка проблеми. Сучасна ситуація в Україні і світі характеризується значним рівнем неузгодженості темпів соціально-економічного розвитку і станом екологічної безпеки. Для вирішення такого протиріччя необхідно визначити основні напрями та пріоритети розвитку держави. В усьому світі нині відбувається формування нового типу взаємовідносин між суспільством та навколишнім середовищем – біоекономіки або біосоціальної економіки. Саме визначення способів та шляхів переходу до біосоціальної економіки може дати можливість для людства забезпечити розвиток на засадах сталості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам та шляхам сталого розвитку, біоекономіки, «зеленої» економіки присвячено багато робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, зокрема вагомий внесок зробили З.Герасимчук, Б.Данилишин, Є.Хлобистов, М.Хвесик, В. Потапенко, Я.Миколаш, К.Патерманн, П.Бартельмус та ін. Водночас, в Україні недостатньо досліджено на сьогодні проблеми формування біосоціальної економіки з позицій сталого розвитку.

Мета. За мету даного дослідження ми поставили визначення ролі біосоціоекономіки для переходу на засади сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. На наш погляд потрібно, перш з все, розглянути концепцію сталого розвитку економіки. У науковій літературі неодноразово відмічали неточність перекладу з

іноземних мов термінів: англ. - *sustainable development*, фр. *développement durable*, нім. *nachhaltige Entwicklung*. Дослівний переклад зазначених термінів з урахуванням контексту може бути «життєздатний розвиток», а за сенсом - «самопідтримуваний розвиток», «розвиток, що продовжується», інколи цей термін тлумачать як всебічно збалансований розвиток. Тобто, це розвиток, який не суперечить подальшому існуванню людства і його руху в попередньому напрямі. За визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку, мета сталого розвитку - задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Вперше термін «сталий розвиток» було застосовано у 1972 році на Першій всесвітній конференції по навколишньому середовищу у Стокгольмі. А у 1992 році цей термін був використаний на конференції ООН в якості назви нової концепції існування всього людства. Таким чином, екологічна безпека була тим вирішальним фактором, який визначив необхідність зміни існуючої економічної системи, способу виробництва в масштабах всього світу [1].

Стратегія сталого розвитку не обмежується лише економічною складовою, а включає в себе також регулювання і контроль у соціальній сфері, в науці, культурі та освіті, в інноваційній діяльності і розвитку технологій, в галузі забезпечення

безпеки країни і т.д. Тому концепція сталого розвитку містить в собі певні вимоги до захисту довкілля, соціальної справедливості, відсутності расової й національної дискримінації, економічного зростання, політичної свідомості урядів всіх країн. Таким чином, сталий розвиток поєднує в собі три основних складових: економічне зростання, соціальний прогрес та безпека навколишнього середовища.

Сталий розвиток передбачає вирішення протиріч, які існують сьогодні: протиріччя між природою і суспільством, між екологією і економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються, між багатими та бідними прошарками населення, між уже сформованими, зростаючими потребами людей і розумними потребами, між теперішніми та майбутніми поколіннями тощо.

Практично всі моделі економічного розвитку та економічного зростання передбачають використання накопиченого капіталу, трудових ресурсів, природних ресурсів, технологій. При цьому на практиці спостерігається принесення в жертву задоволенню зростаючих потреб людства безпеку навколишнього середовища, що ставить під загрозу можливість існування майбутніх поколінь. Концепція стійкого розвитку виникає як відповідь цій загрози.

Економічна складова концепції стійкого розвитку базується на теорії максимального потоку сукупного доходу Хікса-Ліндаля, який може бути створений за умови, принаймні, збереження сукупного капіталу, за допомогою якого і здійснюється цей дохід. Ця концепція передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів і використання екологічних - природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій, включаючи видобуток і переробку сировини, створення екологічно прийнятної продукції, мінімізацію, переробку і знищення відходів, тобто розвиток біоекономіки.

Сьогодні світ вступив в еру біоекономіки, тобто економіки, заснованої на біології і промисловій біотехнології, що використовує поновлювану сировину для виробництва енергії і матеріалів. Термін "біоекономіка" означає усі види промисловості і сектори економіки, залучені у виробництво, комерціалізацію і управління біоресурсами (сільське господарство, харчова, лісова, целюлозно-паперова промисловість, рибництво та ін.). Експерти виділяють низку переваг біоекономіки [2]. У соціальній сфері – це диверсифікація економіки сільського господарства і її зростання; розвиток сільських регіонів; поліпшення соціальної ситуації в містах; поліпшення здоров'я людини, екології і якості життя.

В економіці - це зниження собівартості, ретельніший контроль властивостей продуктів; поява нових продуктів і ринків; зниження залежності торгівлі від енергоресурсів.

В екології біоекономіка дозволяє запобігати забрудненню довкілля; створювати нові матеріа-

ли, речовини і паливо з біомаси; використовувати продукти багаторазового використання і переробки.

На жаль, Україна за усіма показниками нині посідає аутсайдерську позицію у вказаному питанні.

У стратегічному плані біотехнологія як інтегральна база економічного розвитку країни забезпечить реалізацію національних пріоритетних проектів, формування інноваційної системи, дасть стимул соціально-економічному розвитку регіонів, підвищить конкурентоспроможність держави в умовах глобалізації [3].

Соціальний підхід до сталого розвитку зумовлює орієнтацію на людину, яка виступає не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Такий підхід спрямований на збереження стабільності соціальних і культурних систем, в тому числі, на скорочення числа руйнівних конфліктів між людьми. Важливим аспектом є справедливий розподіл благ та збереження культурного капіталу і різноманіття в глобальних масштабах. Важливо забезпечити можливість доступу майбутніх поколінь до культурних та соціальних цінностей сучасності. Людина повинна брати на себе відповідальність за всі процеси, які відбуваються в рамках її життєдіяльності.

Зекологічної точки зору, сталий розвиток має забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем. Особливого значення набуває створення життєздатних екосистем в межах як окремих країн, так і окремих міст, територіальних комплексів. Такі системи повинні володіти здатністю до самовідтворення та бути адаптованими до змін, зумовлених різними факторами. На наш погляд, одним із прикладів такої системи може слугувати агробіокластер [4]. Створення агробіокластерів допоможе вирішити три основні проблеми біоекономіки: по – перше, використання зернових та олійних культур в якості сировини для виробництва біоетанолу та біодизелю ставить людство перед дилемою «їжа чи паливо»; по – друге, існуюча технологія виробництва біопалива другого покоління із целюлозовмісної сировини є відносно дорогою; по – третє, економічно вигідна інфраструктура для збирання, транспортування та зберігання біомаси відсутня.

Застосування агробіотехнологій в сільському господарстві нашої країни дозволить підприємствам і фермерським господарствам виробляти екологічно чисту продукцію з високою рентабельністю, отримувати щорічно прибуток і забезпечувати розширене відтворення на основі власних ресурсів. Позитивний ефект від впровадження агробіотехнологій в практику сьогодні можливий у рамках агробіотехнологічних кластерів - основи майбутніх біорегіонів і "біокополісів". Такі системи будуть попереджувати деградацію природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища та сприяти ефективному використанню при-

родних ресурсів на основі їх відтворення.

Таким чином, можна окреслити задачі, які покликана вирішити концепція сталого розвитку і від розв'язання яких залежить сама можливість майбутнього для наступних поколінь: зупинити постійно зростаючий попит споживачів, переглянути безвідповідальне та неефективне відношення до ресурсів, звести відходи виробництва та життєдіяльності до мінімуму, повністю реорганізувати систему освіти, забезпечити розвиток біо-економіки, визначити раціональний підхід до будівництва і оснащення житла, підпорядкувати розробку, планування і управління математичним моделям, ввести нову систему контролю, яка заснована на сертифікації.

Висновки. Оскільки біосоціальна економіка є формою ведення економічної діяльності, яка заснована на збалансованій взаємодії трьох систем – економічної, екологічної та соціальної, котра визначається процесами взаємообміну поновлюваними біоресурсами з метою забезпечення високого рівня якості життя і збереження екологічного балансу для наступних поколінь [5], то перехід до біосоціальної економіки може стати, на нашу думку, одним із головних пріоритетів сталого розвитку.

Такому переходу сприятиме реалізація наступних заходів:

1) структурна перебудова народного госпо-

дарства з метою підвищення ефективності використання ресурсів;

2) сприяння розвитку біоекономіки як системи, яка базується на використанні відновлюваних ресурсів;

3) забезпечення національної безпеки держави, яка включає в себе соціальну, економічну і екологічну безпеку;

4) створення агробіокластерів з урахуванням місцевих природно-кліматичних умов і природно-ресурсного потенціалу територій;

5) забезпечення паритетності використання природних ресурсів для теперішніх і майбутніх поколінь;

6) здійснення соціального партнерства як концепції тісної взаємодії держави, бізнесу та суспільства на умовах паритетності та забезпечення сталого розвитку;

7) формування еколого-економічного мислення, яке відповідає новим умовам сталого розвитку.

Таким чином, формування біосоціальної економіки є важливим пріоритетом і основним вектором в концепції формування політики сталого розвитку, оскільки вона інтегрує собі економічну і соціальну складові, які орієнтуються на задоволення потреб як сучасних, так і майбутніх поколінь.

Список використаної літератури:

1. Програма дій «Порядок денний на XXI століття»: Ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля», 1992 р.): Пер. з англ. - 2-ге вид. - К.: Інтелсфера, 2000. - 360 с.

2. Аблаев А. Биотопливо: мыслить за пределами нефтяной трубы / А.Аблаев // Российское экспертное обозрение. – 2007. – №1-2.

3. Васильов Р.Г. Биоекономика как следующий шаг развития – шанс для России / Р.Г. Васильов // Вестник биотехнологии. – 2008. – Т.4. – №1. – С. 28-32.

4. Байдала В.В., Бутенко В.М. Перспективи створення агробіокластерів як моделі соціального партнерства / В.В. Байдала, В.М. Бутенко // Збірник наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / за ред. М.С. Кропивка. – Мелітополь: Видво Мелітопольська типографія «Люкс», 2013р. – №. – С.46-53

5. Рябченко О., Диброва А. Биосоциальная экономика как интерфейс устойчивого развития: теория, практика, перспектива // Bioeconomy and Sustainable Development of Agriculture: II International Scientific-Practical Conference., (11-12 October, 2013, Tbilisi) / Ivae Javakishvili Tbilisi State University, 2013. – р. 397-401.

В статье рассмотрены актуальные проблемы формирования биосоциальной экономики в системе приоритетов устойчивого развития. Проанализирована сущность понятия устойчивого развития экономики. Определена роль биоекономики в устойчивом развитии, намечены меры, способствующие переходу к биосоциальной экономике, в числе которых создание агробіокластеров.

The article deals with current problems of the formation of bio-social economy in the sustainable development priorities. Essence of the concept of sustainable development of the economy is analyzed. The role of the bioeconomy in sustainable development is considered, measures for facilitation the transition to a bio-social economy are outlined. Agri bioclusters constitute that measures.

Дата надходження до редакції: 15.10.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.